

Renta z tytułu niezdolności do pracy

ZAKŁAD
UBEZPIECZEŃ
SPOŁECZNYCH

Spis treści

Kto może dostać rentę z tytułu niezdolności do pracy	3
Warunek pierwszy: trzeba być osobą niezdolną do pracy	3
Co oznacza niezdolność do pracy	3
Kto i jak orzeka o niezdolności do pracy	3
Warunek drugi: trzeba udokumentować odpowiedni staż	4
Okresy składkowe	4
Okresy nieskładkowe	5
Zasady uwzględniania okresów	5
Ile wynosi wymagany staż	6
Wyjątek: długi staż i orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy	6
Wyjątek: krótszy staż pracy niż wymagany	7
Wyjątek: wypadek w drodze do pracy lub z pracy	8
Warunek trzeci: data powstania niezdolności do pracy	8
Co trzeba zrobić, aby uzyskać rentę	9
Jakie dokumenty przygotować	9
Gdzie znaleźć potrzebne druki	11
Gdzie złożyć dokumenty	11
Jaki jest termin na wydanie decyzji przez ZUS	12
Jak długo można pobierać rentę?	12
Renta okresowa	12
Renta szkoleniowa	13
Kiedy powstaje i kiedy ustaje prawo do renty	13
Sposób wypłaty renty	14
Od czego zależy wysokość renty	14
Z jakiego okresu ustala się podstawę wymiaru renty	15
Jak się wylicza podstawę wymiaru renty	16
Co zrobić, jeśli nie zgadzasz się z orzeczeniem lub decyzją ZUS	17
Obowiązki byłych i obecnych pracodawców	18
O czym rencista powinien poinformować ZUS	18
Podstawa prawna	18
Skontaktuj się z ZUS	19

Kto może dostać rentę z tytułu niezdolności do pracy

Taką rentę otrzymasz, jeśli spełnisz niżej wymienione warunki, określone w ustawie emerytalnej¹. Trzeba mieć:

- 1) orzeczenie lekarza orzecznika ZUS (lub komisji lekarskiej), który ustalił, że jesteś niezdolny do pracy całkowicie lub częściowo (więcej o tym poniżej),
- 2) odpowiedni łączny staż uprawniający do renty, czyli okresy składkowe i nieskładkowe (więcej o tym na str. 4).

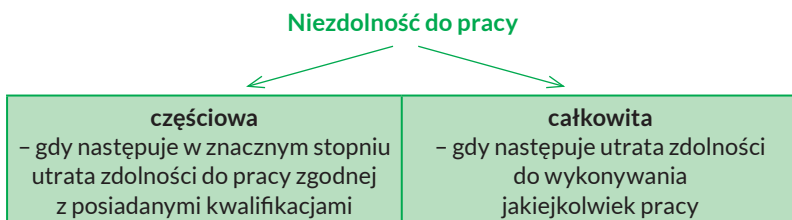
Wymagane jest też by Twoja niezdolność do pracy powstała w odpowiednim okresie (zob. str. 8).

Od obowiązku spełnienia dwóch ostatnich warunków są wyjątki. Warunki oraz wyjątki od nich omawiamy szczegółowo w kolejnych rozdziałach tej ulotki.

Warunek pierwszy: trzeba być osobą niezdolną do pracy

Co oznacza niezdolność do pracy

Osoba niezdolna do pracy to taka, która utraciła zdolność do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu wskutek choroby lub wypadku i która nie rokuje odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu.

Kto i jak orzeka o niezdolności do pracy

Oceny niezdolności do pracy i jej stopnia dokonuje lekarz orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w formie orzeczenia. Lekarz orzecznik określa:

- czy jesteś niezdolny do pracy i w jakim stopniu,
- kiedy powstała niezdolność do pracy,

¹ Ustawa z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2015 r. poz. 748 z późn. zm.).

- dlaczego jesteś niezdolny do pracy (np. w związku z wypadkiem w drodze do pracy),
- czy ta niezdolność do pracy jest trwała, czy okresowa, a jeżeli okresowa, to na jaki czas,
- czy jesteś niezdolny do samodzielnej egzystencji, trwale czy na określony czas,
- czy celowe jest przekwalifikowanie zawodowe, aby móc wykonywać inną pracę.

Ważne!

Niezdolność do pracy może być orzeczona maksymalnie na 5 lat. Jeżeli lekarz orzecznik, na podstawie wiedzy medycznej, oceni, że nie ma możliwości, aby dana osoba odzyskała zdolność do pracy przed upływem tego czasu, niezdolność może być orzeczona na okres dłuższy niż 5 lat.

Warunek drugi: trzeba udokumentować odpowiedni staż

Aby otrzymać rentę, musisz mieć odpowiedni staż. Wliczane są do niego okresy składkowe i nieskładkowe.

Okresy składkowe

Okresami składkowymi są m.in.:

- przypadające od 1 stycznia 1999 r.:
 - okresy opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe,
 - okresy, kiedy składka nie była opłacana z powodu przekroczenia przed końcem danego roku kalendarzowego rocznej podstawy wymiaru składek,
- okresy opłacania składki na ubezpieczenie społeczne (od 15 listopada 1991 r. do 31 grudnia 1998 r.),
- przypadające przed 15 listopada 1991 r. okresy, za które została opłacona składka na ubezpieczenie społeczne albo za które nie było obowiązku jej opłacania.

Ważne!

Jeśli:

- byłeś płatnikiem składek i sam opłacałeś składki na własne ubezpieczenia emerytalne i rentowe lub ubezpieczenie społeczne,
- byłeś osobą współpracującą z osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność,

to do Twojego stażu nie wlicza się okresu, za który nie zostały opłacone składki, mimo tego, że w tym czasie podlegałeś obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym lub ubezpieczeniu społecznemu.

Okresy nieskładkowe

Okresy nieskładkowe to okresy braku aktywności zawodowej, które są uwzględniane przy ustalaniu prawa do renty. Są to m.in.:

- okresy pobierania wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy,
- okresy pobierania zasiłku chorobowego lub opiekuńczego,
- przypadające przed dniem nabycia prawa do emerytury lub renty okresy urlopu wychowawczego, urlopu bezpłatnego dla matek pracujących opiekujących się małymi dziećmi oraz innych udzielonych w tym celu urlopów bezpłatnych oraz okresy niewykonywania pracy z powodu opieki nad dzieckiem:
 - w wieku do 4 lat – do 3 lat na każde dziecko oraz łącznie (bez względu na liczbę dzieci) – do 6 lat,
 - na które ze względu na stan fizyczny, psychiczny lub psychofizyczny przysługuje zasiłek pielęgnacyjny – dodatkowo do 3 lat na każde dziecko,
- okres nauki w szkole wyższej na jednym kierunku, pod warunkiem ukończenia studiów.

Ważne!

Pełny wykaz okresów składkowych i nieskładkowych zawierają art. 6 i 7 ustawy emerytalnej. Można go znaleźć również na stronie www.zus.pl.

Zasady uwzględniania okresów

Do stażu niezbędnego do otrzymania renty nie wlicza się wszystkich okresów nieskładkowych. Ich długość nie może przekroczyć 1/3 długości okresów składkowych.

Jeżeli brakuje Ci lat, miesięcy albo dni do wymaganego stażu, możesz doliczyć do niego okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które została opłacona składka.

Przykład

Pani Małgorzata (29 lat) złożyła 20 lipca 2016 r. wniosek o rentę z tytułu niezdolności do pracy. Przez 5 lat mieszkała i pracowała w gospodarstwie rolnym i była z tego tytułu ubezpieczona. Przez 2 lata i 6 miesięcy pracowała na umowę o pracę.

Od 2 lat pani Małgorzata opiekowała się dzieckiem, które nie skończyło jeszcze 4 lat. W dniu zgłoszenia wniosku o rentę nie była ubezpieczona. Lekarz orzecznik stwierdził, że jej niezdolność do pracy powstała, kiedy pani Małgorzata była zatrudniona.

Aby uzyskać prawo do renty, pani Małgorzata musi udowodnić 4 lata okresów składkowych i nieskładkowych. Do tego stażu oddział ZUS wliczy: 2 lata i 6 miesięcy okresów składkowych (zatrudnienie) oraz 10 miesięcy opieki nad dzieckiem (okres nieskładkowy ograniczony do 1/3 udowodnionego okresu składkowego), czyli łącznie 3 lata i 4 miesiące. Do tego doda okres pracy w gospodarstwie rolnym, za który zostały opłacone składki na ubezpieczenie społeczne rolników, w wymiarze brakującym do wymaganych 4 lat, tj. 8 miesięcy.

Jeśli okresy ubezpieczenia społecznego rolników (za które opłacono składki) zostały uwzględnione przy ustalaniu prawa do emerytury lub renty rolniczej, to nie uwzględnia się ich przy ustalaniu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy

Ile wynosi wymagany staż

Aby otrzymać rentę, trzeba też udokumentować odpowiedni do wieku, w którym powstała niezdolność do pracy, łączny staż (okresy składkowe i nieskładkowe), który wynosi:

- 1 rok – jeśli niezdolność do pracy powstała przed ukończeniem 20 lat,
- 2 lata – jeśli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 20 do 22 lat,
- 3 lata – jeśli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 22 do 25 lat,
- 4 lata – jeśli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 25 do 30 lat,
- 5 lat – jeśli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 30 lat. Te 5 lat stażu musi przypadać na ostatnie 10 lat przed złożeniem wniosku o rentę lub przed dniem, kiedy powstała niezdolność do pracy. Do tych ostatnich 10 lat nie wlicza się okresów pobierania renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej lub renty rodzinnej.

Wyjątek: długi staż i orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy

Obowiązek spełnienia warunku dotyczącego posiadania pięcioletniego stażu w ciągu ostatniego dziesięciolecia poprzedzającego dzień zgłoszenia wniosku o rentę lub dzień powstania niezdolności do pracy nie dotyczy:

- kobiety, która ma 25 lat okresów składkowych oraz orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy,
- mężczyzny, który ma 30 lat okresów składkowych oraz orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy.

Przykład

Pan Piotr (34 lata) złożył wniosek o rentę do ZUS 21 lipca 2016 r. Lekarz orzecznik orzekł, że pan Piotr jest niezdolny do pracy od 1 czerwca 2013 r.

Pan Piotr legitymuje się następującymi okresami składkowymi i nieskładkowymi:

- od 1 lipca 2003 r. do 30 września 2007 r. opłacał składki z tytułu prowadzonej pozarolniczej działalności – 4 lata i 3 miesiące,
- od 1 października 2006 r. do 30 września 2011 r. studiował (i skończył studia) – 5 lat,
- od 1 lutego 2011 r. do 31 lipca 2012 r. pracował na umowę o pracę – 1 rok i 6 miesięcy.

W dziesięcioleciu przypadającym przed zgłoszeniem wniosku o rentę, czyli od 21 lipca 2006 r. do 20 lipca 2016 r., pan Piotr udowodnił okresy składkowe od 21 lipca 2006 r. do 30 września 2007 r. i od 1 lutego 2011 r. do 30 lipca 2012 r. – łącznie 2 lata, 8 miesięcy i 10 dni okresów składkowych. Okresy nieskładkowe można uwzględnić tylko w wymiarze 1/3 długości okresów składkowych. Dlatego z pięcioletniego czasu studiów pana Piotra uwzględnia się tylko 10 miesięcy i 23 dni. Łącznie w tym dziesięcioleciu pan Piotr udowodnił: 3 lata, 7 miesięcy i 3 dni okresów składkowych i nieskładkowych, nie spełnił więc warunku pięcioletniego stażu w ciągu 10 lat poprzedzających datę zgłoszenia wniosku.

Oddział ZUS sprawdził więc staż w dziesięcioleciu przypadającym przed dniem powstania niezdolności do pracy, czyli od 1 czerwca 2003 r. do 31 maja 2013 r. Pan Piotr udowodnił: 5 lat i 9 miesięcy okresów składkowych oraz 1 rok i 11 miesięcy okresów nieskładkowych (ograniczonych do 1/3 udowodnionych w tym czasie okresów składkowych). Łącznie w ciągu 10 lat przypadających przed dniem powstania niezdolności do pracy pan Piotr udowodnił ponad 5 lat okresów składkowych i nieskładkowych. Spełnił więc warunek posiadania wymaganego stażu i tym samym warunki do uzyskania renty.

Wyjątek: krótszy staż pracy niż wymagany

Jeśli nie możesz udowodnić wymienionego wyżej stażu, to ZUS niekiedy uwzględni krótszy staż niż wymagany. Dotyczy to Ciebie, jeśli do dnia powstania niezdolności do pracy masz okresy składkowe i nieskładkowe oraz:

- zostałeś zgłoszony do ubezpieczenia przed ukończeniem 18 lat albo w ciągu 6 miesięcy po ukończeniu nauki w szkole (np. ponadgimnazjalnej) oraz
- Twoje przerwy w ubezpieczeniu nie były dłuższe niż 6 miesięcy.

Wyjątek: wypadek w drodze do pracy lub z pracy

Jeżeli lekarz orzecznik stwierdził, że stałeś się niezdolny do pracy z powodu wypadku w drodze do pracy lub z niej, nie musisz udowadniać stażu ubezpieczenia, aby otrzymać rentę.

Wypadek w drodze do pracy lub z pracy to zdarzenie:

- nagłe,
- wywołane zewnętrzną przyczyną,
- które nastąpiło w drodze do miejsca wykonywania zatrudnienia lub innej działalności albo w drodze powrotnej z tego miejsca, jeżeli droga ta była najkrótsza i nie została przerwana.

Czasami, mimo że droga nie była najkrótsza lub została przerwana, takie zdarzenie zostaje uznane za wypadek w drodze do pracy lub z pracy. Jest tak, jeżeli przerwa była życiowo uzasadniona, a jej czas nie przekraczał granic potrzeby (np. ktoś źle się poczuł i musiał zmienić drogę, aby pojechać do szpitala), a także wówczas, gdy droga, mimo że nie była najkrótsza, była najdogodniejsza komunikacyjnie (np. jedzie się nią szybciej, bo nie ma korków). Jeśli przykładowo droga do domu zostanie przerwana i zmieniona, np. z powodu zakupów, i wtedy dojdzie do wypadku, to nie zostanie on uznany za wypadek w drodze z pracy.

Za wypadek w drodze do pracy lub z pracy uznaje się nie tylko wypadek, który wydarzył się, kiedy np. pracownik jechał lub wracał z miejsca, w którym pracuje, np. biura, domu klienta (jeśli pracuje bezpośrednio u klienta), ale także do lub z miejsca, w którym:

- uczy się, np. uczelnia,
- zwykle je posiłek, np. stołówka obok miejsca pracy.

Warunek trzeci: data powstania niezdolności do pracy

Warunkiem nabycia prawa do renty jest powstanie niezdolności do pracy:

- w wymienionych w ustawie emerytalnej okresach składkowych lub nieskładkowych (m.in. ubezpieczenia, pobierania zasiłku macierzyńskiego, wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy, zasiłków chorobowego czy opiekuńczego) albo
- nie później niż w ciągu 18 miesięcy od zakończenia wymienionych okresów składkowych lub nieskładkowych.

Ważne!

Warunek powstania niezdolności do pracy w określonym czasie nie dotyczy:

- kobiety, której łączny staż wynosi co najmniej 20 lat i która ma orzeczoną całkowitą niezdolność do pracy,
- mężczyzny, którego łączny staż wynosi co najmniej 25 lat i który ma orzeczoną całkowitą niezdolność do pracy.

Przykład

W lipcu 2016 r. wniosek o rentę z tytułu niezdolności do pracy zgłosiła pani Elżbieta (43 lata), która miała 22-letni staż. Pobierała zasiłek dla bezrobotnych do czerwca 2013 r., a następnie nie pracowała.

Przed zasiłkiem pracowała przez 11 lat.

Lekarz orzecznik stwierdził, że pani Elżbieta jest całkowicie niezdolna do pracy, a niezdolność ta powstała w lipcu 2016 r., czyli po 18 miesiącach od zakończenia pobierania zasiłku dla bezrobotnych.

Pani Elżbiecie przysługuje prawo do renty, ponieważ:

- ma ponad 5 lat stażu przebytego w ostatnich 10 latach przed zgłoszeniem wniosku o rentę,
- jest całkowicie niezdolna do pracy,
- ma ponad 20-letni łączny staż (okresy składkowe i nieskładkowe), co w tym przypadku znosi warunek powstania niezdolności w czasie ubezpieczenia lub w okresie 18 miesięcy od ustania ubezpieczenia.

Co trzeba zrobić, aby uzyskać rentę

1. Zbierz wszystkie potrzebne dokumenty i wypełnij wniosek. Dokładną listę dokumentów znajdziesz poniżej.
2. Złóż dokumenty w ZUS (zob. „Gdzie złożyć dokumenty” na str. 11).
3. ZUS wyznaczy Ci termin, w którym zbada Cię lekarz orzecznik ZUS.
4. Czekaj na decyzję ZUS (zob. „Jaki jest termin wydania decyzji przez ZUS” na str. 12).

Jakie dokumenty przygotować

- **Wniosek o rentę z tytułu niezdolności do pracy** (druk ZUS Rp-1R) – we wniosku wpisz w rubrykach odpowiednie dane, które Ciebie dotyczą. Zaznacz też, o jaką rentę Ci chodzi (masz kilka opcji do wyboru). Na końcu podpisz wniosek. Jeżeli wniosek wypełnia Twój pełnomocnik albo osoba, którą do tego upoważniłeś, musi się podpisać pod wnioskiem.

Jeżeli chcesz otrzymywać rentę na konto bankowe, podaj swój numer konta w banku lub spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej, a także nazwę i adres banku lub kasy.

- **Zaświadczenie o stanie zdrowia** (formularz ZUS N-9) – wypełnia je Twój lekarz prowadzący. Powinno być wystawione najwcześniej na miesiąc przed datą złożenia wniosku.
- **Wywiad zawodowy** (formularz ZUS N-10) – tę ankietę wypełnia Twój ostatni pracodawca, zleceniodawca lub inny płatnik składek.
- **Informacja dotycząca okresów składkowych i nieskładkowych** (druk ZUS Rp-6).
- **Dokumenty, które potwierdzą Twój staż** (okresy składkowe i nieskładkowe) – np. świadectwa pracy, legitymacja ubezpieczeniowa, zaświadczenie ze szkoły wyższej, które potwierdzi okres nauki i programowy tok jej trwania, wyciągi z akt urodzenia dzieci, książeczka wojskowa lub zaświadczenie z Wojskowej Komendy Uzuppełnień o okresie zasadniczej służby wojskowej, zaświadczenie wystawione przez powiatowy urząd pracy, który wypłacał Ci zasiłek dla bezrobotnych, orzeczenia sądu.

Jeżeli nie masz takich dokumentów, możesz przedstawić: legitymacje służbowe, umowy o pracę, wpisy w dowodach osobistych starego typu, pisma od zakładu pracy, np. o powołaniu, mianowaniu, zmianie angażu, zwolnieniu, wyróżnieniu, udzieleniu urlopu, o ile na ich podstawie można ustalić okres zatrudnienia.

Niektóre okresy stażu pracy możesz potwierdzić na podstawie zeznań świadków. Są to m.in. okresy:

- sprzed 15 listopada 1991 r. – jeżeli byłeś zatrudniony w Polsce na co najmniej pół etatu i miałeś skończone 15 lat oraz pobierałeś wynagrodzenie lub zasiłki z ubezpieczenia społecznego: chorobowy, macierzyński lub opiekuńczy albo rentę chorobową,
- okresy Twojego zatrudnienia, jeżeli dokumenty je potwierdzające zostały zniszczone na skutek powodzi z 1997 r. lub z 2010 r.

Ważne!

Podstawa wymiaru renty ustalana jest wyłącznie na podstawie dokumentów. Zeznania świadków nie mogą posłużyć do jej ustalenia.

Jeżeli masz już wyliczony kapitał początkowy, to nie musisz dostarczać dokumentów potwierdzających Twój staż pracy i Twoje zarobki do 31 grudnia 1998 r. Napisz tylko we wniosku o rentę, że dołączyłeś te dokumenty do wniosku o kapitał początkowy. Najlepiej podaj od razu numer sprawy dotyczącej kapitału początkowego, który znajduje się w decyzji lub piśmie ZUS po symbolu KPU.

- **Zaświadczenie pracodawcy o wysokości Twojego wynagrodzenia** (może być na dotychczasowym druku ZUS Rp-7), legitymacja ubezpieczeniowa, która zawiera wpisy dotyczące zarobków, bądź inny dokument, na podstawie którego można ustalić wysokość wynagrodzenia, dochodu, przychodu lub uposażenia.

Ważne!

Powinieneś dostarczyć oryginalne dokumenty potwierdzające okresy zatrudnienia oraz wysokość wynagrodzenia.

Za oryginał uważa się również poświadczony notarialnie odpisy, wypisy i kopie.

- **Karta wypadku w drodze do pracy lub z pracy**, jeśli zgłaszasz wniosek o rentę z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej takim wypadkiem.
- **Dokumentacja medyczna**, która może mieć znaczenie dla lekarza orzecznika ZUS, np. historia choroby, karty informacyjne z leczenia szpitalnego, karta badania profilaktycznego, dokumentacja rehabilitacji leczniczej lub zawodowej.

Ważne!

Możesz wycofać wniosek o rentę w ciągu miesiąca od dnia, w którym otrzymasz decyzję w sprawie renty (po tym czasie decyzja się uprawomocni). Możesz to zrobić pisemnie lub w placówce ZUS podczas rozmowy z pracownikiem ZUS, z której zostanie spisany protokół.

Gdzie znaleźć potrzebne druki

Potrzebne druki możesz bezpłatnie pobrać:

- w każdej placówce ZUS,
- na stronie internetowej www.zus.pl w zakładce „Formularze”.

Gdzie złożyć dokumenty

Dokumenty możesz:

- złożyć w dowolnej placówce ZUS,
- wysłać pocztą albo
- wysłać przez internet za pomocą Platformy Usług Elektronicznych (PUE) ZUS – musisz założyć konto na PUE ZUS oraz mieć profil zaufany na ePUAP lub bezpieczny podpis elektroniczny.

Jaki jest termin na wydanie decyzji przez ZUS

Pracownik ZUS przyjmie Twój wniosek i niezbędne dokumenty od razu. Po wstępnym rozpatrzeniu wniosku dostaniesz informację o terminie badania u lekarza orzecznika ZUS.

ZUS wyda decyzję w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatecznej okoliczności związanej z tą sprawą.

Jak długo można pobierać rentę

W zależności od decyzji ZUS możesz być uprawniony do:

- renty stałej – jeśli orzeczona została trwała niezdolność do pracy,
- renty okresowej (na czas określony) – jeśli orzeczona została okresowa niezdolność do pracy,
- renty szkoleniowej – jeśli lekarz orzecznik uzna, że możesz pracować, ale nie w swoim zawodzie (wskaże tzw. celowość przekwalifikowania zawodowego).

Renta okresowa

Renta okresowa przysługuje przez okres podany w decyzji ZUS. Kiedy skończy się ten okres, możesz złożyć do ZUS wniosek o ponowne ustalenie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. To, czy otrzymasz rentę na kolejny okres, będzie zależało od ustaleń lekarza orzecznika lub komisji lekarskiej ZUS.

Ważne!

ZUS zawiadomi Cię na 3 miesiące przed ustaniem prawa do renty okresowej o tym, kiedy skończy się wypłacanie renty oraz o tym, jak ubiegać się o rentę na dalszy okres.

Czasami orzeczenie niezdolności do pracy może nastąpić do dnia osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego. Jest to możliwe, jeżeli:

- zgłosisz wniosek o ponowne ustalenie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy,
- przed dniem badania przez lekarza orzecznika byłeś uprawniony do renty przez co najmniej 5 lat oraz brakuje Ci nie więcej niż 5 lat do osiągnięcia wieku emerytalnego, a ponadto
- zostanie stwierdzona niezdolność do pracy na dalszy okres.

Renta szkoleniowa

Jeżeli lekarz orzecznik uzna w orzeczeniu, że jesteś niezdolny do pracy w swoim dotychczasowym zawodzie, ale możesz pracować w innym zawodzie po przekwalifikowaniu, dostaniesz rentę szkoleniową. Konieczne jest spełnienie wymienionych wyżej warunków do przyznania renty z tytułu niezdolności do pracy.

Renta szkoleniowa jest przyznawana na 6 miesięcy. Czas jej pobierania może zostać skrócony lub wydłużony, jednak można z niej korzystać najdłużej przez 36 miesięcy. Skrócenie lub wydłużenie okresu pobierania renty szkoleniowej następuje na wniosek starosty.

Jeśli uzyskujesz przychód z działalności podlegającej obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym (np. z umowy o pracę czy zlecenia) albo z pełnionej służby, to nie przysługuje Ci renta szkoleniowa i to bez względu na wysokość tego przychodu.

Kiedy powstaje i kiedy ustaje prawo do renty

Prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy powstaje w dniu, w którym zostaną spełnione wszystkie wymagane warunki, najwcześniej od miesiąca, w którym złożyłś wniosek.

Jeżeli pobierasz zasiłek chorobowy (świadczenie rehabilitacyjne, wynagrodzenie za czas niezdolności do pracy), to prawo do renty powstaje od dnia, w którym przestaniesz go pobierać.

Jeżeli Twój stan zdrowia się poprawi i lekarz orzecznik lub komisja lekarska ustali, że nie jesteś niezdolny do pracy, utracisz prawo do renty. Jednak jeśli w ciągu 18 miesięcy od ustania prawa do renty ponownie staniesz się niezdolny do pracy – prawo do renty zostanie przywrócone.

Prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy ustaje:

- gdy ustanie którykolwiek z warunków wymaganych do uzyskania renty,
- z upływem okresu, na jaki została przyznana renta,
- z chwilą śmierci osoby uprawnionej,
- w dniu, w którym przejdziesz na emeryturę z urzędu, po ukończeniu powszechnego wieku emerytalnego.

Powszechny wiek emerytalny, który wynosił 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn, jest stopniowo podwyższany i wynosi docelowo 67 lat (dla kobiet urodzonych po 30 września 1973 r. i dla mężczyzn urodzonych po 30 września 1953 r.).

Sposób wypłaty renty

Rentę wypłaca się od dnia, w którym przyznano świadczenie – najwcześniej od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję. Można ją otrzymywać:

- za pośrednictwem poczty lub innego doręczyciela,
- na swoje konto w banku lub spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej.

Jeżeli mieszkasz za granicą, możesz dostawać rentę na swoje konto w banku lub możesz do jej odbierania upoważnić osobę mieszkającą w Polsce.

Od czego zależy wysokość renty

Wysokość renty z tytułu niezdolności do pracy zależy przede wszystkim od Twojego stażu oraz od wysokości podstawy wymiaru renty.

O tym, jak wylicza się podstawę, przeczytasz w rozdziale „Jak się wylicza podstawę wymiaru renty” na str. 16.

Aby obliczyć wysokość renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, sumuje się:

- 24% kwoty bazowej,
 - po 1,3% podstawy wymiaru renty za każdy rok okresów składkowych,
 - po 0,7% podstawy wymiaru renty za każdy rok okresów nieskładkowych,
 - po 0,7% podstawy wymiaru renty za każdy rok brakujący do pełnych 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych, przypadający od dnia zgłoszenia wniosku o rentę do dnia, w którym rencista ukończyłby określony dla niego wiek emerytalny,
- okresy te ustala się z uwzględnieniem pełnych miesięcy.

Kwota bazowa wynosi 100% przeciętnego wynagrodzenia w poprzednim roku kalendarzowym, pomniejszonego o potrącone od ubezpieczonych składki na ubezpieczenia społeczne. Jest ustalana co roku i obowiązuje od 1 marca każdego roku kalendarzowego do końca lutego następnego roku. Ogłaszana jest w komunikacie prezesa Głównego Urzędu Statystycznego i publikowana w „Monitorze Polskim”.

Ważne!

Renta z tytułu częściowej niezdolności do pracy wynosi 75% renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy a **renta szkoleniowa** – 75% podstawy jej wymiaru. Renta szkoleniowa nie może być niższa niż najniższa renta z tytułu częściowej niezdolności do pracy.

Jeżeli obliczona wysokość renty jest niższa od najniższego świadczenia, podwyższa się ją do tej właśnie kwoty.

Kwoty najniższej renty z tytułu niezdolności do pracy zostały określone ustawowo. Podwyższa się je corocznie, od miesiąca, w którym przeprowadzana jest waloryzacja (celem waloryzacji jest utrzymanie realnej wartości świadczeń).

Z jakiego okresu ustala się podstawę wymiaru renty

Do wyliczenia podstawy wymiaru renty potrzebne są informacje o Twoich zarobkach stanowiących podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne lub na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z okresu 10 kolejnych lat kalendarzowych Twojego stażu pracy, wybranych z ostatnich 20 lat kalendarzowych poprzedzających rok, w którym zgłaszasz wniosek o rentę. Na podstawie tych danych wylicza się najpierw tzw. przeciętną podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne z wyżej wymienionego okresu.

Do wyliczenia podstawy wymiaru renty możesz też wybrać dowolne 20 lat z całego Twojego stażu pracy z okresu przed zgłoszeniem wniosku o rentę.

Jeżeli Twoja niezdolność do pracy powstała, zanim skończyłeś 30 lat i masz mniej niż 10 kolejnych lat stażu, to do wyliczenia podstawy wymiaru renty bierze się pod uwagę wszystkie lata Twojego stażu pracy. Jeżeli jednak byłeś ubezpieczony krócej niż rok, nie wylicza Ci się podstawy wymiaru renty.

Jeżeli Twoja niezdolność do pracy powstała po 30 roku życia i nie masz co najmniej dziesięcioletniego ciągłego stażu pracy, ponieważ byłeś w wojsku w służbie czynnej lub zastępczej albo korzystałeś z urlopu wychowawczego, podstawę wymiaru ustala się z faktycznych lat pracy.

Przykład

Pan Łukasz urodził się 10 listopada 1985 r. Zgłosił wniosek o rentę z tytułu niezdolności do pracy 10 lutego 2016 r. Do wniosku dołączył dokumenty potwierdzające:

- od 1 października 2004 r. do 30 września 2009 r. – okres studiów wyższych,
- od 1 marca 2010 r. do 30 czerwca 2013 r. – okres zatrudnienia na podstawie umowy o pracę,
- od 1 lipca 2013 r. do 31 stycznia 2014 r. – okres pobierania zasiłku dla bezrobotnych,
- od 1 października 2014 r. do 31 stycznia 2016 r. – okres zatrudnienia na podstawie umowy o pracę.

ZUS wyliczył podstawę wymiaru renty dla pana Łukasza z okresu faktycznego podlegania ubezpieczeniu, gdyż nie miał on 10 kolejnych lat kalendarzowych stażu pracy. ZUS uwzględnił wynagrodzenie i zasiłek dla bezrobotnych z lat 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, czyli z faktycznej liczby lat kalendarzowych podlegania ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, tj. z 6 lat.

Jeżeli w jakimś okresie pozostawania w stosunku pracy, wybranym do wyliczenia podstawy wymiaru renty, nie można ustalić, jaka była wysokość podstawy wymiaru składek (bo np. brakuje informacji o tym, ile wynosiło wtedy Twoje wynagrodzenie), to za podstawę wymiaru składek przyjmuje się obowiązujące w tym okresie minimalne wynagrodzenie – proporcjonalnie do okresu pracy i wymiaru czasu pracy.

Kwotę minimalnego wynagrodzenia ZUS przyjmuje z urzędu, nie musisz składać wniosku w tej sprawie.

Jak się wylicza podstawę wymiaru renty

W celu ustalenia podstawy wymiaru renty oblicza się:

- sumę kwot podstaw wymiaru składek i kwot zasiłków: chorobowego, macierzyńskiego, opiekuńczego, świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku wyrównawczego, świadczenia wyrównawczego lub dodatku wyrównawczego, a także wartość świadczeń rekompensacyjnych, zasiłków dla bezrobotnych, zasiłków szkoleniowych lub stypendiów wypłaconych z Funduszu Pracy za okres udokumentowanej niezdolności do pracy – za każdy rok z wybranych z Twojego stażu lat kalendarzowych,
- stosunek każdej z tych sum do przeciętnego wynagrodzenia w danym roku kalendarzowym, wyrażony w procentach, z zaokrągleniem do setnych części,
- średnią arytmetyczną tych procentów, która stanowi wskaźnik wysokości podstawy wymiaru renty.

Przykład

Twoje wynagrodzenie za 2015 r. wynosi 54 000 zł. Przeciętne wynagrodzenie w tym roku wynosi 46 797,36 zł. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wynosi 115,39%. Tak obliczone wskaźniki za każdy rok kalendarzowy przyjęty do obliczenia podstawy wymiaru (10 lat, 20 lat lub faktyczny okres) sumuje się, a następnie dzieli przez odpowiednią liczbę lat (jak wyżej). Wynik ten to wskaźnik wysokości podstawy wymiaru.

Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru renty nie może być wyższy niż 250%.

Następnie wskaźnik wysokości podstawy wymiaru renty mnoży się przez kwotę bazową. Wynik tego mnożenia to podstawa wymiaru Twojej renty.

Do obliczenia podstawy wymiaru stosuje się kwotę bazową obowiązującą w dniu zgłoszenia wniosku o rentę albo w dniu powstania uprawnień do świadczenia, jeżeli jest to data późniejsza od daty zgłoszenia wniosku.

Co zrobić, jeśli nie zgadzasz się z orzeczeniem lub decyzją ZUS

Lekarz orzecznik ZUS może uznać w orzeczeniu, że jesteś zdolny do pracy. Jeśli nie zgadzasz się z jego orzeczeniem, złóż sprzeciw do komisji lekarskiej ZUS w ciągu 14 dni od otrzymania tego orzeczenia. Zrób to za pośrednictwem oddziału ZUS, najbliższego Twojego miejsca zamieszkania.

Jeśli nie zgadzasz się z decyzją ZUS (np. dotyczącą wysokości renty), możesz się odwołać do sądu okręgowego pracy i ubezpieczeń społecznych. Musisz to zrobić za pośrednictwem oddziału ZUS, który wydał decyzję. Możesz odwołać się, składając pismo, lub ustnie podczas rozmowy z pracownikiem ZUS, który sporządzi z niej protokół. Masz na to miesiąc od otrzymania decyzji z ZUS.

W odwołaniu:

- podaj datę i numer decyzji, z którą się nie zgadzasz,
- napisz krótkie uzasadnienie, w którym wyjaśnisz, dlaczego nie zgadzasz się z tą decyzją,
- podpisz się.

W Twoim imieniu może też złożyć odwołanie pełnomocnik lub przedstawiciel ustawowy.

Jeżeli ZUS uzna, że masz rację – zmieni decyzję lub ją uchyli. Ma na to 30 dni kalendarzowych od dnia, w którym złożysz odwołanie.

Jeżeli ZUS uzna, że nie masz racji, przekaże Twoje odwołanie do sądu w ciągu 30 dni kalendarzowych od dnia, w którym złożysz odwołanie.

W postępowaniu odwoławczym w pierwszej instancji, czyli przed sądem okręgowym, nie ma opłat.

Ważne!

Sąd odrzuci Twoje odwołanie od decyzji w sprawie renty, jeśli nie wniosłeś sprzeciwu od orzeczenia lekarza orzecznika ZUS, a kwestionujesz wyłącznie to orzeczenie. Brak sprzeciwu od orzeczenia lekarza orzecznika ZUS oznacza, że wszystkie stwierdzenia w nim zawarte są prawdziwe.

Obowiązki byłych i obecnych pracodawców

Twoi byli i obecni pracodawcy są zobowiązani do:

- udzielenia Ci pomocy przy gromadzeniu dokumentów potwierdzających Twój staż pracy i wynagrodzenie,
- wydawania Tobie lub ZUS niezbędnych zaświadczeń,
- przygotowania za Ciebie wniosku o rentę z tytułu niezdolności do pracy i dostarczenia go do ZUS najpóźniej na 30 dni przed ustaniem prawa do zasiłku chorobowego.

Wymienione obowiązki nie dotyczą:

- pracodawców, którzy nie wypłacają zasiłków chorobowych,
- zleceniodawców,
- płatników składek zobowiązanych do opłacania składek za siebie i osoby współpracujące.

O czym rencista powinien poinformować ZUS

Jeżeli masz prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, powiadom ZUS:

- o tym, czy osiągasz przychód z tytułu zatrudnienia, służby lub innej pracy zarobkowej albo prowadzenia pozarolniczej działalności, podaj też jego wysokość,
- do końca lutego każdego roku – o swoim przychodzie za poprzedni rok kalendarzowy,
- o zmianie miejsca zamieszkania, numeru rachunku w banku lub w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej,
- o pobieraniu emerytury lub renty z innego tytułu – przyznanej przez inny organ rentowy albo o pobieraniu uposażenia sędziego lub prokuratora w stanie spoczynku bądź uposażenia rodzinnego,
- o innych okolicznościach powodujących zawieszenie prawa do renty.

Podstawa prawna

- Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2015 r. poz. 748 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2015 r. poz. 121 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (tekst jednolity Dz.U. z 2014 r. poz. 101 z późn. zm.).

Skontaktuj się z ZUS

Masz jeszcze wątpliwości? Chcesz wiedzieć więcej? Zapraszamy do najbliższej placówki ZUS. Nasi pracownicy odpowiedzą na Twoje pytania. Możesz też zadzwonić lub wysłać e-mail do Centrum Obsługi Telefonicznej ZUS.

Centrum Obsługi Telefonicznej ZUS: **22 560 16 00**
dla tel. stacjonarnych i komórkowych
(koszt połączenia według umowy klienta z operatorem
telekomunikacyjnym)
pn.–pt. w dni robocze w godz. 7.00–18.00
Skype: **zus_centrum_obsługi_tel**
e-mail: **cot@zus.pl**

Platforma Usług Elektronicznych: **www.zus.pl**

PUE to nowoczesna i wygodna forma kontaktu z ZUS, dzięki której można zrealizować większość spraw związanych z ubezpieczeniami społecznymi bez wychodzenia z domu – przez internet. W ten sposób można m.in. złożyć wniosek o rentę na druku ZUS Rp-1R, informację dotyczącą okresów składkowych i nieskładkowych na druku ZUS Rp-6 oraz zarezerwować wizytę w jednostce ZUS.

JESTEŚ W SIECI?
WPADNIJ DO
ZUS

- Platforma Usług Elektronicznych: www.zus.pl
- Centrum Obsługi Telefonicznej ZUS:
 - **22 560 16 00*** dla tel. komórkowych i stacjonarnych
* koszt połączenia według umowy klienta z operatorem telekomunikacyjnym
 - Skype: [zus_centrum_obslugi_tel](https://www.skype.com/name/auscentrumobslugitel)
 - e-mail: cot@zus.pl

www.zus.pl

ZAKŁAD
UBEZPIECZEŃ
SPOŁECZNYCH